

QADIMGI PARFIYA AHOLISINING KIYINISH MADANIYATI HAQIDAGI
MA'LUMOTLAR

Setora Xolmirzayeva

O'zMU Tarix fakulteti 2 bosqich magistranti

Annotasiya: Ushbu maqolada Qadimgi Parfiya aholisining kiyimlari va ularning qo'shimcha taqinchoqlari haqida ma'lumotlar berilgan. Shuningdek, ushbu maqolada Qadimgi Parfiya davlatining erkaklar va ayollarining kiyinishi va ularning kiyimlariga tasnif berilgan.

Kirish so'zlar: chiton, gimatium, parfumeriya idishlari, marjonlar, bilakuzuklar.

Qadimgi Parfiya aholisi o'ziga xos kiyinish uslubi bilan ajralib turgan. Bu davrda Parfiya aholisi kiyimi ijtimoiy mavqega, jinsga va faoliyat turiga qarab farqlangan. Ularning kiyimlari qulaylik, amaliyot va bezak o'rtasidagi muvozanatga asoslangan bo'lib, asosiy e'tibor sifatli materiallar va murakkab bezaklarga qaratilgan. Erkaklar jangovar hayot tarziga moslashgan qulay tunikalar va shimlar kiygan bo'lsa, ayollar nafis va bezakli uzun ko'ylaklar kiyishgan. Matolar tabiiy xom ashyodan tayyorlangan bo'lib, yorqin ranglar va naqshlar bilan boyitilgan. Bezaklar va taqinchoqlar kiyinish madaniyatining muhim qismi bo'lib, ular Parfiya zodagonlarining boyligi va ijtimoiy mavqeini ko'rsatgan. Shuningdek, kiyimlarda Eron, Mesopotamiya va elenistik madaniyatlarning ta'siri sezilib, Parfiya xalqi kiyinishida o'ziga xos milliy va mintaqaviy xususiyatlar shakllangan. Parfiyaliklar movut, zig'ir, ipak va paxta kabi tabiiy matolardan foydalangan. Kiyimlar ko'pincha naqsh va kashtalar bilan bezatilgan. Ularda geometrik shakllar, gullar va hayvonlar tasvirlangan¹⁹. Qadimgi Parfiya aholisi kiyim ranglari odatda yorqin ranglarda bo'lgan. Ular yorqin ranglarni yaxshi ko'rgan: qizil, ko'k, yashil va oltin ranglar keng tarqalgan. Parfiyaliklar turli taqinchoqlarni yaxshi ko'rgan. Ular oltin, kumush va qimmatbaho toshlardan yasalgan marjonlar, bilakuzuklar va uzuklar taqishgan. Bu faqat ayollar emas, erkaklar uchun ham odatiy bo'lgan.

Parfiya, aksariyat Osiyo madaniyatlari singari, erkaklar dunyosi edi. Yustinian parfiyaliklarning yomon fazilatlarini sanab o'tishdan zavqlanadi. Ular mag'rur, xiyonat va zo'ravonlikka moyil bo'lib, doimo muammo tug'diradilar. Shuningdek, biz ular tabiatan sukut saqlashlarini va gapirishga emas, balki harakat qilishga moyil ekanligini bilib olamiz. Ayollar alohida xonalarga qamalgan, qirollik kanizaklari esa soqchilar va amaldorlar bilan o'ralgan. Yustinianning yozishicha, ayollarga o'z eri bilan tushlik qilishlari va jamoat oldida ko'rinishlariga ruxsat berilmaydi. Albatta, so'zlar Palmirada erkaklar va ayollarning tunikalari mo'l-ko'l kashtalar bilan qoplangan. Keng qalin

¹⁹ Геннадий Андреевич Кошеленко <<Родина парфян>> - «Советский художник», Москва 148-149 стр

shimlar ko'chmanchilarning kiyimi bo'lib, otga minish uchun qulay bo'lgan va bu kiyimni kiyib yuruvchi parfiyaliklar asosan harorat past bo'lgan hududlarda yashashgan. Issiqroq joylarda istiqomad qiladigan parfiyaliklar kiyadigan kiyimlari tunika va shimlar nisbatan yupqa matolardan tikilgan bo'lishi mumkin. Ot minish uchun charmdan yoki matodan tikilgan uzun etiksimon kiyim kiyilib, ular murakkab bog'ichlar tizimi bilan mahkamlangan. Parfiya kostyumi yon tomoniga taqilgan xanjar bilan to'ldirilgan. G'arbiy Parfiyada ko'plab erkaklar yunoncha kiyim kiyishgan: tunika (chiton) va plash (gimatum), issiq havoga ko'proq mos keladigan keng kiyimlar, lekin ular dehqonlar yoki hunarmandlar uchun mos emas edi. Parfiya san'atida bu odamlarning tasvirlari deyarli yo'q, ammo Palmirada ular sarong kabi g'alati xalat qo'shilishi mumkin bo'lgan qisqa tunika kiygan²⁰. Mitridat I davridan beri parfiyalik erkaklar soqol qo'yishgan. Sochlari odatda uzun edi va tasvirlarda u to'liq inli iplar yoki bir necha qator jingalaklarda mahorat bilan bezatilgan. Ayollar odatdagidek ehtiyotkorlik bilan o'ralgan G'arbiy Osiyo madaniyatlarida. Ular to'pig'igacha bo'lgan tunika, to'n va ko'pincha parda kiyib yurishardi. Juda mashhur bosh kiyim metall diadem va baland salladan iborat bo'lib, uning ustiga qalpoq yoki parda kiyiladi. Ularning sochlari odatda yunoncha uslubda o'rtada ajralish bilan bezatilgan. Chiroyli Parfiya ayollari o'zlarining mo'l-ko'l zargarlik buyumlari bilan Edvard davrining eng hayoliy kiyingan go'zallari bilan raqobatlasha olishdi. Erkaklar ham barmoqlariga uzuk taqib yurishgan, kiyimlari va yumshoq poyabzallari tosh va marvaridlar bilan bezatilgan. Biroq, erkaklar tomonidan sirg'a taqish shaharlik emas, balki qishloq odati bo'lib qoldi. Kosmetika kostyumning so'nggi teginishlarini yakunladi. Palmiradagi qabrlar relyefidagi bo'yoq izlari "Palmira go'zalligi" qizil lab bo'yog'i kiyganini, ko'zlarini qora chiziqlar bilan chizganini va yonoqlarini pushti rangga bo'yashini ko'rsatadi. Erkaklar ham kosmetikadan foydalanganlar: Krassni zabt etgan Suren o'zining bo'yalgan yuzi va ayollarga xos sochlari bilan rimliklarni hayratda qoldirdi. Pliniyning so'zlariga ko'ra, shohlar va donishmandlar za'faron va palma sharob qo'shilishi bilan gelianthus o'simligi va sher yog'idan iborat bo'lgan iksirni ishlatishgan: bu malham ularning tashqi ko'rinishini yaxshilashi kerak edi. Toj kiyish paytida yigirma yetti ingredientdan iborat yanada murakkab moylash ishlatilgan. Hojatxona parfyum bilan to'ldirilgan, Salavkiyada parfyumeriya uchun idishlar topilgan²¹.

Ko'pgina murakkab buyumlar ellinistik yunoncha uslubda yasashda davom etdi. Biroq, Parfiya yangi taqdimotlar orasida kumush munchoqli bilaguzuklar, kumush filigralli ish va munchoqli zargarlik buyumlari (Dura-Europosda topilgan) va rangga ko'proq e'tibor qaratildi. Suriyada shisha ustaxonalari bo'yinbog' va bilaguzuklarning moslashuvchan zanjirlariga bog'langan shisha massasidan zargarlik buyumlarini ishlab

²⁰ Колледж Малькольм <<Парфияне. Последователи пророка Заратустры >> - М: ЗАО Центрополиграф, 2004.- 86 стр

²¹ Колледж Малькольм <<Парфияне. Последователи пророка Заратустры >> - М: ЗАО Центрополиграф, 2004.- 87 стр

chiqargan. Tumorlar juda ko'p topilgan. Tapirlar derbiylar va hirkaniyaliklar orasida yashaydi. Aytishlaricha, tapirlarning odatiga ko'ra, turmushga chiqqan ayollarni ulardan ikki yoki uchta farzand ko'rishlari bilanoq boshqa erlarga berishadi, xuddi bizning davrimizda bo'lgani kabi, Rimliklarning qadimgi odati bo'yicha va xotini uning iltimosiga binoan Katon Marsiyani Hortensiyaga bergan. Katta savdogarlarning saroylari va uylarida Parfiya boylari eng yaxshi sifatli oltin va kumush idishlardan foydalanganlar. Idishlar barglar naqshlari (dafna, akantus va uzum) yoki rozet va raqamlar bilan bezatilgan. Ahamoniylar va Salavkiylar davridan o'tgan shakllarni ko'rish mumkin. Shomidan topilgan sandiqning bezaklari naqshinkor marvarid figuralaridan iborat edi²².

Erkaklar kiyimlarida zargarlik buyumlari kamroq bo'lsa, ayollar kiyimlariga bezak va zargarlik buyumlari qo'shilgan, bu ularga yuqori maqomni ifoda qilishga yordam bergandi. Parfiya jamiyatida erkaklar va ayollar kiyimlari ularning ijtimoiy maqomiga, jamiyatdagi o'rni va diniy hamda madaniy qadriyatlarga farqlangan edi. Erkak kiyimi, ko'proq, harbiy tayyorgarlikni va hokimiyatni ifoda etgan bo'lsa, ayollar kiyimi ko'proq estetik go'zallik va zodagonlikni ko'rsatgan edi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Колледж Малькольм <<Парфяне. Последователи пророка Заратустры >> - М: ЗАО Центрополиграф, 2004
2. Геннадий Андреевич Кошеленко <<Родина парфян>> - «Советский художник», Москва

²² Геннадий Андреевич Кошеленко <<Родина парфян>> - «Советский художник», Москва, 1977.-57-59 стр